

Με ενθουσιασμό αντιμετώπισα την πρόσκλησή σας να ζωγραφίσω δύο τοιχογραφίες μέσα στο κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής. Το να ζωγραφιστεί ένας τοίχος σημαίνει ότι ο τοίχος παύει να είναι μια απλή λεία επιφάνεια. Μια πολύπλοκη γλώσσα γράφεται επάνω του. Εικόνες σχηματίζονται, η τέχνη της ζωγραφικής εγκαθίσταται. Διδάσκοντες, προσωπικό, φοιτητές και επισκέπτες θα βλέπουν να μετασχηματίζεται ο ελεύθερος χώρος της Σχολής σε χώρο εικόνων, ιδεών και εικαστικών απόψεων, κυήματα μιας άλλης γλώσσας, δείχνοντάς τους τους διαφορετικούς τρόπους που μιλάμε και εκφραζόμαστε. Ελπίζω με αυτές τις εικόνες που θα δημιουργήσω, ειδικά φοιτητές της μουσικής να αντιληφθούν ότι το έργο αυτό τους αντιπροσωπεύει, πως ένα μέλος από το κοινό που τους ακούει όχι μόνο χειροκροτάει στο τέλος αλλά νιώθει ένα μουσικό έργο, το αναλύει και το μετασχηματίζει σε μια άλλη καλλιτεχνική γλώσσα. Ακόμη τα έργα έχουν συνδέσεις με την αρχαιολογία, την φιλοσοφία και τα μαθηματικά.

A. Περσέπολις

Το έργο που έχω διαλέξει για τον τρίτο όροφο θα έχει διαστάσεις 204x640 εκατοστά και βασίζεται στη σύνθεση του μεγάλου συνθέτη ηλεκτρονικής μουσικής Ιάnnη Ξενάκη (1922-2001) που λέγεται "Περσέπολις". Ο Ξενάκης γράφει μουσική που με συγκλονίζει. Είναι εκκωφαντική, σχεδόν άναρχη, πρωτόγονη και συγχρόνως φουτουριστική. Αιχμαλωτίζει το θεατή σε μια εξαγνιστική ιεροτελεστία, που πρωταγωνιστούν ο αδυσώπητος, κρουστός ήχος και η συνεχής ροή. Ένας αρχαίος Έλληνας που έλαμψε και έσβησε στον 20ο αιώνα. Το έργο "Περσέπολις" είναι η πιο τίμια και πολύπλοκη ματιά για να δει και να εκφράσει κάποιος την ιστορία χιλιάδων χρόνων σε μια ώρα. Οι διαδρομές, οι νίκες, οι ήττες, η πρόοδος, οι αποτυχίες, η μοίρα, η γλώσσα ενός λαού γίνονται μια φωτιά περίεργη, μια έκφραση που μας αιφνιδιάζει και ξαφνιάζει. Μια καινούρια εμπειρία που τελικά μας αλλάζει σαν ανθρώπους.

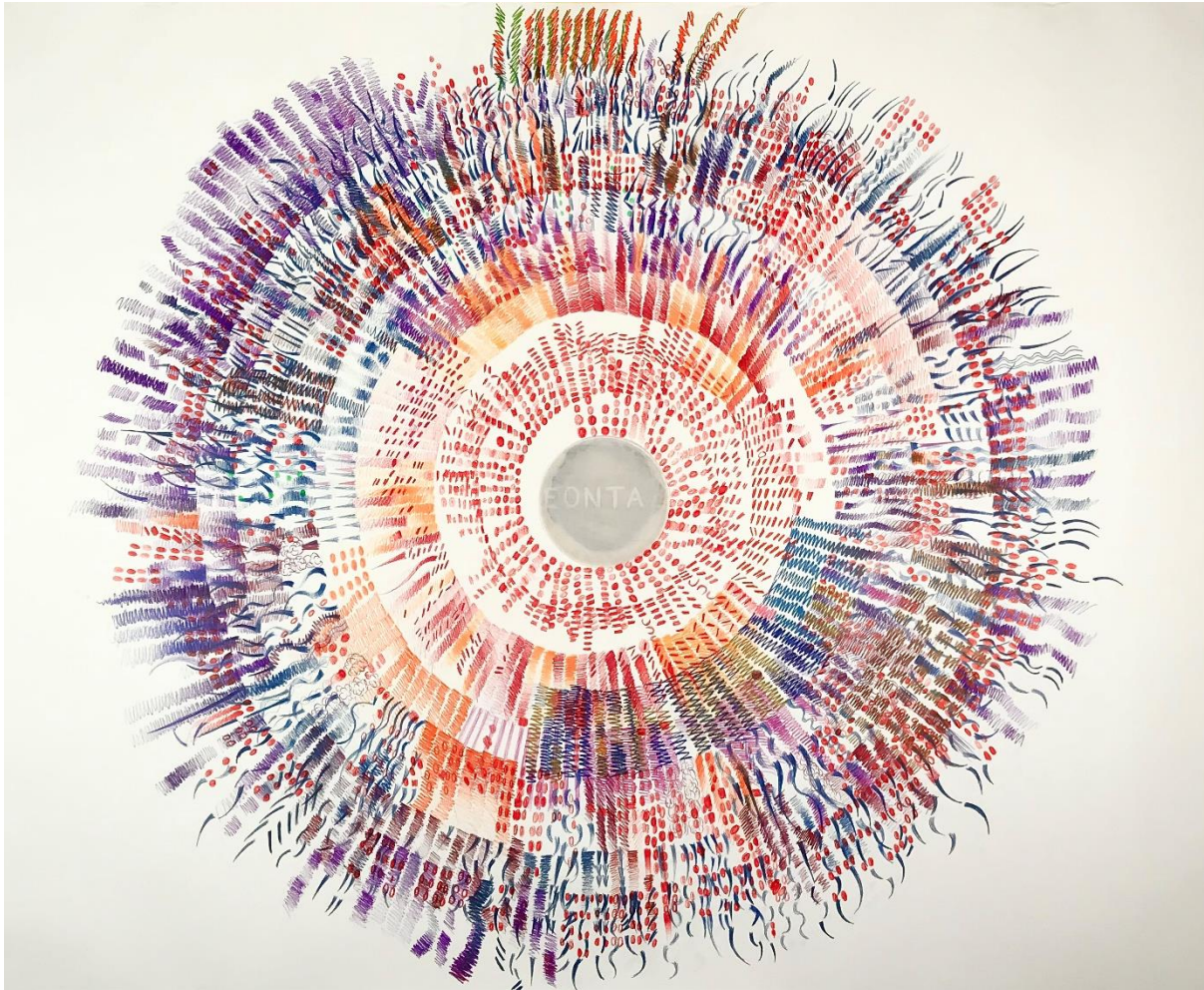
Η "Περσέπολις" είναι το μεγαλύτερο σε διάρκεια ηλεκτροακουστικό έργο του Ξενάκη. Ήταν παραγγελία του Shiraz Persepolis Art Festival για το πρόγραμμα εκδηλώσεων του 1971. Αποτέλεσε ένα multimedia θέαμα, βασισμένο σε μαθηματικές και αρχιτεκτονικές ιδέες, μια επιστημονική και μεθοδική αναζήτηση για τη γλώσσα της μουσικής. Είναι μέρος των multimedia παραστάσεων που ονόμασε "Πολύτοπα". Ο Ξενάκης χρησιμοποίησε το σκοτάδι σαν φόντο για το έργο του, που παίχτηκε στη διάρκεια της νύχτας μέσα στον αρχαιολογικό χώρο της Περσέπολης. Χρησιμοποίησε 59 μεγάφωνα και 8 κανάλια ήχου για να ακουστεί η ηλεκτρονική μουσική που είχε συνθέσει. Για την οπτικοποίηση του θεάματος χρησιμοποίησε δύο λέιζερ και 92 προβολείς που σχημάτιζαν σύμβολα του ζωροαστρισμού. Ακόμα στο βάθος υπήρχαν φωτιές και γίνονταν παρελάσεις παιδιών που κρατούσαν δαυλούς και σχημάτιζαν στα περσικά τη φράση "εμείς είμαστε το φως της Γης".

Ο Ξενάκης λέει για το έργο "δεν είναι έργο θεάτρου ή μπαλέτο, ούτε καν γεγονός. Είναι ένας εικαστικός συμβολισμός αποδιδόμενος με ήχο αλλά στο τέλος είναι ήχος, μουσική, η οποία πρέπει να επικρατήσει με κάθε κόστος." Η Περσέπολις ηχογραφήθηκε σε 8track analoge tapes στα studio Acustin στο Παρίσι. Το 1972 ο Ξενάκης συρρίκνωσε τη διάρκεια του έργου από την πολύωρη αρχική παράσταση σε μία ώρα (κυκλοφόρησε σε δίσκο το 1974) και στη συνέχεια σε διάφορες εκδοχές που κυκλοφόρησαν σε CD, από την αρχική πάντα ηχογράφηση των 8 track tapes.

Πώς βλέπω το έργο "Περσέπολις": Εκκωφαντικοί, βραχνοί ήχοι διαδέχονται ο ένας τον άλλο δημιουργώντας ένα σκουριασμένο θερμό τοπίο. Σιγά σιγά αυτό μετατρέπεται σε φλόγες και ήχους φωτιάς. Η ιστορία ενός τόπου σαν μια κάμιнос που ξεβράζει φωτιά και άναρθρους μεταλλικούς ήχους, ψιθύρους, μουσικές παιγμένες με ταχύτητα που γίνονται ακατάληπτες. Αρμονικές ταλαντώσεις, παρεμβολές, σείστρα, φτερουγίσματα. Πηχτή ατμόσφαιρα, ένας τάφος, που το εσωτερικό του ποτέ δεν ησυχάζει. Συχνότητες που ενοχλούν την ακοή και το σώμα, δέος, τρόμος, βρυχηθμοί, κεραυνοί, ποταμός από πύρηνες γλώσσες. Από τόπο ξερό σε τόπο φωτιάς. Ανελέητη ροή, σταθερή ροή, ήχοι μηχανών που περιστρέφονται, κουδούνια ζώων σε ταχύτατους ρυθμούς, άνεμοι καυτοί. Ένα ταξίδι που αρχίζει από τόπο ξερό, μεταλλικό και παράφωνο. Στρόβιλοι, δίνες, αργοί ήχοι σφυριού σε τελετουργικό τέμπο. Μια περίληψη αιώνων συμπυκνωμένη σε μια ώρα. Ουρλιαχτά παγιδευμένα στη δίνη, ήχοι ακατάληπτοι ραδιοφώνων και μέσων επικοινωνίας, κυκλικότητες, ζώα που ουρλιάζουν, μια γλυκιά μελωδία φλογέρας, ήχος φουγάρων, σκουριασμένες τρομπέτες. Η συμπύκνωση της ιστορίας μοιάζει με αδυσώπητο ποτάμι φωτιάς και άναρθρων ήχων. Άναρθροι ανθρώπινοι ήχοι διαπεραστικοί, ουρλιαχτά παγωνιών, ελεφάντων, μέταλλα που σέρνονται, μεταλλικές πολεμικές μηχανές, βοές απόκοσμες. Ξερό - φωτιά, ξερό – φωτιά. Ακαθόριστος τόπος, απερίγραπτος, ήχοι μπαίνουν –φεύγουν. Μάζες ήχων φωτιάς, ομάδες μεταλλικών ήχων, σημεία που μοιάζουν με ζωή και τέχνη. Πομπή που μεταφέρει όλα αυτά σαν να είναι φθαρτά υλικά. Πώς συμπυκνώνεις αιώνες ιστορίας σε μια ώρα? Σαν η Πανδώρα να άνοιξε ασκούς γεμάτους ήχους. Όλα τρέχουν, όλα είναι επιθετικά, καταστρεπτικά, παραμορφωμένα. Δεν θυμίζουν ωραίες, άσχημες ή δοξασμένες στιγμές. Μόνο ενέργεια, ροή, ξεροί άνεμοι, τίποτε να νιώσουμε υπερήφανοι ή απογοητευμένοι ή χαρούμενοι ή λυπημένοι. Το ποτάμι εντός μας η μουσική που δεν τέρπει αλλά λέει μόνο αλήθεια. Πώς σταματάει η ιστορία? Απότομα.

B. ΕΟΝΤΑ

Το έργο που έχω διαλέξει για τον ένατο όροφο θα έχει διαστάσεις ενός κύκλου με διάμετρο ενάμισι μέτρο περίπου και βασίζεται στη σύνθεση του Ιάννη Ξενάκη "Εόντα". Από την πρώτη στιγμή η λέξη Εόντα (στα μυκηναϊκά τα όντα) μου κέντρισε το ενδιαφέρον. Γι' αυτό και η σύνθεσή μου ήθελα να είναι κύκλος, γιατί όλοι οι ήχοι αρχίζουν και περιστρέφονται γύρω από αυτή τη λέξη. Ο κάθε ήχος είναι ένα ον. με τη δικιά του αξία και σκοπό. Όπως όταν βρίσκονται χιλιάδες άνθρωποι σε μια πλατεία. Άλλοι περπατάνε, άλλοι βιάζονται, άλλοι πάνε στη δουλειά τους. Η καθημερινότητα δεν είναι αρμονία. Έτσι και αυτοί οι ήχοι. Ο κάθε ένας έχει τη δική του συναισθηματική αξία και δεν επικοινωνούν μεταξύ τους. Απλά βρίσκονται μέσα στην ίδια σύνθεση.

Αυτή η σύνθεση γράφτηκε για πιάνο, δύο τρομπέτες και τρία τρομπόνια τενόρους, το 1963-4, μετά από παραγγελία της Domain Musical του Παρισιού. Είναι αφιέρωμα στον Παρμενίδη και το έργο χρησιμοποιεί την στοχαστική μουσική, η οποία βασίζεται στη θεωρία των πιθανοτήτων, και στη συμβολική μουσική. Το αρχικό σόλο του πιάνου γράφτηκε με τη βοήθεια του IBM 70-90, χρησιμοποιώντας στοχαστικούς αλγόριθμους, σαν ένα έντονο ηχητικό καλειδοσκόπιο. Οι μουσικοί των πνευστών περιφέρονται σε διάφορες θέσεις πάνω στη σκηνή, σηκώνουν και χαμηλώνουν τα όργανά τους και άλλοτε παίζουν μέσα στο ανοιχτό σώμα του πιάνου. Είναι ένα έργο που απαιτεί μεγάλη σωματική ρώμη. Το παίξιμο του πιάνου εκτείνεται σε όλη την έκταση του πληκτρολογίου υιοθετώντας άγριες δυναμικές.

"Οι εκτελεστές" όπως λέει ο Ξενάκης "πρέπει να ελέγχουν την ηχηρότητα κάθε ηχητικού νέφους, το οποίο αλλάζει το χρωματισμό του συνέχεια. Ο εκτελεστής είναι ένας εξερευνητής, που εξερευνά ηχητικά σύννεφα, ακολουθώντας έναν ουράνιο χάρτη που του έχει δώσει ο συνθέτης."

Πώς βλέπω το έργο "Εόντα": Πιάνο σαν βαριές σταλαγματιές νερού. Άναρχες σαν σφυροκόπημα σε νερένια επιφάνεια. Ήχοι πνευστών που περιφέρονται μέσα στο χώρο. Άγριοι κρωγμοί και μετά ηρεμία. Και πάλι σταγόνες, χαρούμενες και γρήγορες. Πιάνο και πνευστά δύο κόσμοι ξεχωριστοί. Το προσεκτικό πιάνο και τα τελετουργικά πνευστά, με τους πολεμικούς και άσχημους ήχους. Το ήσυχο πιάνο - τα ερευνητικά πνευστά. Το θυμωμένο πιάνο - τα υποτονικά πνευστά. Το εκφραστικό πιάνο - ο διαγωνισμός glissandi από τα πνευστά. Και στο τέλος ένα βίαιο κρεσέντο από όλους.

Για να κάνω ένα ζωγραφικό έργο που βασίζεται σε μια μουσική σύνθεση ακολουθώ μια εξαντλητική διαδικασία λεπτομερούς μελέτης

1. Ακούω το μουσικό έργο αρκετές φορές.
2. Αναλύω ανά δευτερόλεπτο τους ήχους που το αποτελούν και τους αποτυπώνω σε χαρτί.
3. Επαναλαμβάνω την ίδια διαδικασία ανά πέντε δευτερόλεπτα ώστε να αποκαλυφθούν οι μουσικές φράσεις και διορθώνω τις σημειώσεις.
4. Οι τελικές σημειώσεις αποτελούν το υλικό για να γίνουν συνθέσεις πάνω σε χαρτί ή καμβά, σε διάφορα μεγέθη.

Πάντοτε στον καμβά περιλαμβάνω όλα τα στοιχεία της μελέτης χωρίς να παραλείψω κανένα. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι στις μικρές επιφάνειες τα στοιχεία αυτά συγκρούονται και επικαλύπτουν το ένα το άλλο δημιουργώντας χαοτικές μάζες ενώ στις μεγάλες επιφάνειες τα στοιχεία φαίνονται καθαρά. Ο μεγάλος τοίχος που θα ζωγραφίσω στη Σχολή είναι ιδανικός για να αποτυπωθεί καθαρά το κάθε στοιχείο και να αποδοθεί το έργο του Ξανάκη με ζωγραφική με τον καλύτερο τρόπο.

Η μεταφορά του έργου στην επιφάνεια του τοίχου θα έχει τρία στάδια.

1. Τρίψιμο του τοίχου για να απομακρυνθούν χρώματα και ρύποι.
2. Επίστρωση με εξαιρετικής ποιότητας gesso primer που θα αποτελέσει και τη βάση των χρωμάτων
3. Ζωγραφική του έργου
4. Επικάλυψη του έργου πρώτα με αστάρι αντι-γκραφίτι και στη συνέχεια με αντι-γκραφίτι προστατευτικό.

Λίγα λόγια για την ενότητά της δουλειάς μου που εμπνέεται από τη μουσική

Η σχέση της ζωγραφικής μου και της σύγχρονης μουσικής είναι αυτή ενός ταξιδιώτη σε μια εξωτική χώρα, που προσπαθεί να επικοινωνήσει με τους ντόπιους χρησιμοποιώντας σήματα. Η εικαστική γλώσσα της αφηρημένης τέχνης μου επέτρεψε να ερμηνεύσω την πληθώρα των μεθοδικά οργανωμένων ήχων σε μακριές γραμμές που αποτελούνται από χρωματικά σύμβολα και σχεδιαστικές χειρονομίες. Αυτές οι γραμμές χρησιμοποιούνται σαν πρωταρχικό υλικό για να γλιστρήσουν πάνω σε μεγάλης επιφάνειας χαρτιά και καμβάδες, δημιουργώντας απρόσμενες συνθέσεις.

Η σειρά μου "Οπτικά Αντιλαμβανόμενη Μουσική" είναι μια σειρά χρωματισμένων εικόνων σε χαρτί ή σε καμβά που δημιουργήθηκαν από μια συστηματική διαδικασία, την οποία ανέπτυξα μετά από πολύ χρόνο για να μπορέσω να πλησιάσω και να κατανοήσω αριστουργήματα της σύγχρονης μουσικής. Την σύγχρονη μουσική (την αφηρημένη μουσική μετά το 1951) την θεωρώ ως κύρια έμπνευσή μου μέσα από την οποία αντλώ ευφυΐα και διαφορετικότητα για τη δουλειά μου.

Για να αρχίσω έπρεπε να εξοικειωθώ με τα χαρακτηριστικά αυτής της μουσικής. Τις παράφωνες αρμονίες, τους πολύπλοκους ρυθμούς, τους συνθετικούς και απρόβλεπτους ήχους. Και πάνω από όλα το πιο σημαντικό στοιχείο, την περίεργη ομορφιά ή περίεργη ασχήμια αυτής της μουσικής, την οποία ο ακροατής μπορεί να απολαύσει μόνο αν είναι έτοιμος να δεχτεί όλους τους παραπάνω νεωτερισμούς.

Φαντάζομαι ένα κομμάτι της μουσικής σαν ένα ταξίδι, που αποτελείται από δευτερόλεπτα αντί για τόπους. Πρέπει να ακούσω το κομμάτι επανειλημμένα για να μπορώ να έχω μια εικόνα του στο μυαλό μου. Μετά σχεδιάζω μια γραμμή πάνω σε λευκή επιφάνεια, που αργότερα θα μου χρησιμεύσει για να τοποθετήσω το κάθε δευτερόλεπτο μουσικής που έχω εικονογραφήσει. Από το πρώτο έως το τελευταίο δευτερόλεπτο τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο και μία εικόνα με πυκνογραφημένες και άλλοτε αραιές περιοχές σιγά-σιγά σχηματίζεται.

Αυτή η εικόνα αντιπροσωπεύει την οπτική εμπειρία μιας μουσικής παράστασης. Για να αρχίσω αυτή την μεταφορά ακούω κάθε δευτερόλεπτο ξεχωριστά χωρίς να παραλείψω ούτε ένα ή να αλλάξω τη θέση του. Προσπαθώ να ξεχωρίσω τον κάθε ήχο και να βρω την πηγή του, είτε είναι δυνατός είτε μόλις ακούγεται. Μετά αποφασίζω ποιο χρώμα θα αντιπροσωπεύσει το κάθε ένα μουσικό όργανο. Η ταινία στο χαρτί αποτελείται από χρωματιστά σημεία και γραμμές τόσο δυνατές ή τόσο απαλές όσο δυνατός ή απαλός είναι ο ήχος. Δεν θεωρώ αυτό το είδος δουλειάς σαν μια ακριβή μετάφραση γιατί ζωγραφική και μουσική δεν είναι ίδιες τέχνες. Αλλά την θεωρώ σαν μια αντίδραση ενός ανήσυχου μέλους του κοινού, το οποίο επιθυμεί να αποκρυπτογραφήσει την περίεργη και πλούσια γλώσσα της σύγχρονης μουσικής για να πλουτίσει τη δική του τέχνη.

Σύντομο βιογραφικό Γιάννη Παπαγιάννη

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1962. Σπούδασε στην Bath Academy of Art (1982-83) και στην Byam Shaw School of Art (1993-85). Ως καθηγητής accredited από το Derby University δίδαξε στη Βακαλό (1999-2011). Από το 2011 έζησε και εργάστηκε στην Βρετανία, όπου συνεργάστηκε με συνθέτες και χορογράφους για τη δημιουργία έργων που έχουν βάση τη μουσική και τη χορευτική κίνηση. Έργα του βρίσκονται στο Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών, Μουσείο Βορρέ, Πινακοθήκη Κυκλάδων και σε ιδιωτικές συλλογές.

Ατομικές εκθέσεις Γιάννη Παπαγιάννη

- Αίθουσα Τέχνης Ώρα (1990), Αίθουσα Τέχνης Αγκάθι (1992), Νέες Μορφές (1998, 2002, 2004, 2008), TinT Gallery (2005) Πολιτιστικό Κέντρο "Θέογνις" (2004) Στοά του Βιβλίου (2018)
- Ομαδικές εκθέσεις (επιλογή)
- 1994 Πινακοθήκη Κυκλάδων, Σύρος
- 1995 Ιχθύς, Πινακοθήκη Αβέρωφ και Πινακοθήκη Λευκωσίας
- 1997 Νέες Μορφές, Έξι προτάσεις για ένα θέμα
- 1999 Νέες Μορφές Τεσσαράκοντα
- 2002 Μουσείο Βορρέ, Βαφοπούλειο Θεσσαλονίκη. Μουσείο Παπαντωνίου Ναύπλιο, Πύλη Αμμοχώστου, Ρεαλισμός και χιούμορ στη Σύγχρονη Ελληνική Ζωγραφική
- 2003 Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Ρεθύμνου, Εγώ, ο εαυτός μου
- 2004 Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών, Όψεις της Αθήνας από σύγχρονους Έλληνες καλλιτέχνες
- 2005 Art Athina
- 2006 Μουσείο Μπενάκη, Τα Λουλούδια στη Σύγχρονη Τέχνη
- 2009 Μουσείο Μπενάκη, Νέες Μορφές, 50 Χρόνια Μετά
- 2010, Πηλοποιείο Πουλόπουλου, Ανθρώπινες Διαστάσεις
- 2013 Μουσείο Γουναρόπουλου, Αφιέρωμα στον Ευγένιο Τριβιζά
- 2017 Τελλόγειο Ίδρυμα, Συλλογή Σταύρου Τσιγκόγλου